

ПОЗИЦИЯ

относно промените в законодателството, регламентиращо финансирането на политическите партии

Измененията в Закона за политическите партии и в Закона за държавния бюджет за 2019 г., с които едновременно се намалява размерът на държавната субсидия, което на практика означава нейното отменяне, и се приемат норми за връщането на средства със задна дата, са неприемливи и съдържат съществен риск за политическата дейност в България!

Въпросите за финансирането на политическите партии и на предизборните кампании са сериозни, засягат базисни структури в демократичното общество и се отразяват както на изборния процес, така и на начина, по който функционират политическите партии и основните институции в държавата.

До настоящия момент не бе проведена сериозна и задълбочена дискусия, с участието на всички заинтересувани политически субекти, гражданското общество и експертната общност, които да намерят решения на множеството проблеми, произтичащи от модела на партийно финансиране в страната. Такава дискусия бе и продължава да е необходима, за да постави в центъра на вниманието съществени проблеми, каквито са:

- липсата на ясни и предвидими критерии за определяне размера на субсидията (актуалният размер се определя не в основния закон, регламентиращ дейността на партиите, а в закона за държавния бюджет, който всяка година се приема по инициатива на изпълнителната власт);
- твърде високият размер на държавната субсидия, който създава огромна неравнопоставеност между партиите, които получават субсидия и останалите;
- липсата на обвързаност между размера на държавната субсидия и реалната финансова подкрепа на партиите от техните членове и от дарителите на малки, но редовни дарения, които осигуряват устойчивост на партийните структури и дават основания за вътрешно-партиен контрол;
- изразходването на държавната субсидия за несвойствени партийни дейности, като например за благотворителност;
- задържането на субсидията в банкови депозити;
- липсата на правомощия на Сметната палата да извършва проверка за съответствие между реално получените и реално изразходваните пари в предизборните кампании (въпреки постигнатия напредък и досега контролът на Сметната палата остава преди всичко контрол по документи);
- липса на безплатен и равнопоставен достъп до обществените медии за всички регистрирани участници в изборите.

Смисълът от държавното съфинансиране на политическите партии се състои в това да получават подкрепа, така че да поддържат ефективни партийни структури, които работят в сътрудничество и в интерес на избирателите; да осъществяват предизборни кампании, за да представят своите идеи за управление на страната; и не на последно място, за да възпрепятстват попадането им в още по-голяма зависимост от икономическите интереси на бизнеса.

Държавната субсидия се предоставя, за да защитава политическия плурализъм, да подкрепя основни политически субекти, които са получили значителна изборителна подкрепа, и да служи като бариера срещу корупцията.

Вместо да защитават тези принципи, промените създават нови рискове за политическата система и за демократичния процес в страната:

- 1) В краткосрочен план, в контекста на предстоящите местни избори, те ще лишат основни политически партии от легитимен ресурс за предизборните им кампании и ще възпрепятстват достигането на техните послания и идеи за управление до потенциалните гласоподаватели. Партиите ще бъдат тласнати към търсене на финансови средства от бизнеса, което е забранено от настоящия Закон за политическите партии.
- 2) В дългосрочен план практическото отсъствие на държавна субсидия, заедно с ограничения кръг от източници за финансиране, ще доведе политическите партии до невъзможност да функционират адекватно. Това на свой ред ще се отрази както на плурализма в изборния процес, така и на начина, по който функционират представителните институции. Цената – политическа и икономическа, ще бъде платена от всички и най-вече от българските граждани.

Сегашният подход за извършване на законови промени в тази важна сфера на политическия живот е безотговорен и неприемлив, като за съжаление до настоящия момент негови характеристики са:

- търсенето на елементарни решения с популистки оттенък на проблем, който е базисен за демокрацията в страната и изисква висока степен на консенсус между всички заинтересувани политически субекти, експертната общност и гражданското общество;
- липсата на оценка на политическите последствия от приемането на двата законопроекта както в краткосрочен план (предвид предстоящите местни избори през есента на 2019 г.), така и в дългосрочен план (по отношение на цялата партийна система на страната);
- приемането на законови промени в разрез с основни правни принципи, като (а) липса на задължителни атрибути, каквито са оценка на въздействието и проведени обществени консултации; (б) обратна сила на нормите; и (в) създаването на правна несигурност у партиите относно основни правила, по които се извършва тяхното финансиране. Наличието или отсъствието на правна предвидимост, която дава възможност на субектите на правото да съобразят поведението си и то да бъде правомерно, е мерило за наличието или отсъствието на правова държава;
- липсата на задълбочена дискусия относно дефицитите в системата за политическо финансиране и относно създаването на адекватен модел, който гарантира стабилно и прозрачно функциониране на партиите, и свеждането на разговора до елементарни сметки за 1, 5 или 10 лева.

Призоваваме политическите лидери и народните представители да бъдат на висотата на заеманите позиции, като подхождат отговорно към темата за политическото финансиране и с мисъл за последствията, които произтичат от законодателната работа на парламента.

София

18 юни 2019 година